Ч. 21. Львів, второк 14 марта 1922. Почтову належність оплачено гуртом. Рік 1.

Громадський Вістник

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 700 М.
ЗА ГРАНИЦЕЮ:
В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів, Швайцарії 5 фр. шв., Німеччині 75 марок, Чехословаччині 25 корон ч., Болгарії 50 левів, Румунії 50 лей, Австрії 1400 корон. Зміна адреси 50 марок польських.

ОГОЛОШЕННЯ:
Рядок дрібного друку або його місце в рубриці „Оголошення“ 40 М., в „Надісланім“, в „Оповістках“ і некрольоги 60 М. Між новинками і в редакційній части 100 М. За дрібні оголошення 12 М від слова; товстим друком подвійно. В неділі і свята 50 процент дорожче.

Виходить о годині 7. рано.

Один прим. 30 Мкп.

РЕДАКЦІЯ, АДМІНІСТРАЦІЯ й ЕКСПЕДИЦІЯ: ЛЬВІВ, РИНОК ч. 10

Львів, 11. марта 1922.

В звязку з установленням львівським воєводою п. Ґрабовским правительственних комісарів в Ставропигійськім Інституті в особах пп. Третяка, Луцика і д-ра Лаголи та виступом з того приводу д-ра Ст. Барана в статті „Старими шляхами“ („Гром. Вістник“ ч. 10) появилося в тижневнику „Русь“, органі „Русского Исполнительного Комітет-у“ інтервю п. Вячеслава Будзиновського. В тім інтервю п. Будзиновський, спираючись на уроєних премісах, говорить про „перепачковування“ в партійних органах від січня 1920 р. поглядів і орієнтацій, незгідних з партійною ідеольоґією і заключує: „Такою покладкою хижої білої птиці, крадьки всуненою в наше гніздо, є уступ згаданої статті: „реальний політик не відкидає ніколи можливости договорів і союзів з дотеперішними противниками“. З дальших слів виходить, що автор і редакція мають на гадці Польщу“.

Супроти сього, незгідного з дійсним станом річей твердження і уроєного заключення п. Будзиновського, „Народній Комітет“, начальна управа української народньої трудової партії, стверджує, що всі партійні органи від січня 1920 р., а саме „Громадська Думка“, „Українська Думка“ і „Український Вістник“ гідно і послідовно сповняли своє важке завдання згідно з ідеольоґією, принціпами і змаганнями партії, за що в свій час були закриті польською владою. Тепер те саме завдання на тих самих основах сповнює „Громадський Вістник“.

Інкримінований уступ, що дав притоку п. Будзиновському виступити із безпідставними закидами на адресу автора і редакції партійного орґану звучить в цілости так: „Реальний політик не відкидає ніколи можливости договорів і союзів з дотеперішними противниками при збереженню власної гідности і самостійности. Ми як державні самостійники і соборники не відкидаємо такої можливости і що до Московщини“.

„Народній Комітет“ з прикростю стверджує, що п. Будзиновський дався пірвати своїй імаґінації і виступив з неоправданими закидами на сторінках орґану „Русского Исп. Комітет-у“ з особистої анімозії, котра відгравала у нього все велику ролю, а яка у відношенню до редакції партійного орґану тягнеться червоною ниткою від січня 1920 р. Не улягає тумніву, що своїм виступом заподіяв п. Будзиновський значну шкоду трудовій партії і національній справі взагалі.

За „Народній Комітет“:
Д-р Володимир Бачинський
голова.
Михайло Струтинський
секретар.

Внутрішній розклад комунізму.

Як відомо, офіціяльні засідання останнього (девятого) совітського конґресу мали незвичайно мирний характер. Радикальна опозиція мовчала і Ленін без перепон одержав вотум довіря для своєї нової політики. Виявляється одначе, що сей мирний хід конґресу зовсім не відповідає фактичному станови річей. Є всякі основи припускати, що все те лише тому було так старанно заранжоване, щоби численні закордонні гості, офіціяльні представники держав, журналісти і економісти набрали враження, що совітське правительство найшло повну піддержку для своєї нової політики. За кулісами противенства вийшли одначе дуже ярко на яву. Після безумовно автентичних інформацій справа представляється слідуючо:

Вже минулої осени Ленін і його приклонники бачили ясно, що потрібні дуже енерґічні міри для здушення опозиції, бо всі конґреси, конференції і наради, які мали місце в останніх місяцях, виказали недвозначно, що опозиція вживає всіх засобів, щоби здержати дальший розвиток нового господарського курсу або навіть по можности вернути до дотеперішних метод комунізації цілого народнього господарства. Найважнійшим завданням в сій справі було зробити нешкідливими обох провідників опозиції Бухаріна і Ляріна. Порішено отже поставити обох комісарів на становища, де вони були би примушені через свою діяльність втратити свою дотеперішню популярність. Ляріна іменовано головою комісії для реґістрації совітських служачих і доручено йому усунути зі своїх становищ всі з партійного боку непевні елементи, щоби цим способом зменшити урядничий апарат. Лярін виготовив в короткім часі проєкт, на основі якого мало бути звільнених 1,200.000 совітських урядників. Ленін піддержав з цілою енергією сей проєкт і в жовтні розпочалися масові звільнення. Наслідком сього Лярін втратив незвичайно скоро, як автор проєкту, симпатії великої маси державних урядників, бо вони мусіли побоюватися, що при найблизчій нагоді і вони втратять свої теплі місця. Зовсім подібну тактику приноровлено і до Бухаріна. Бухаріна іменовано шефом комісії для реґістрації членів комуністичної партії, зі спеціяльним завданням перевести давно вже пляноване очищення партії від шкідливих елементів. Тепер наступили масові виключування з партії, які подібно як і у Ляріна довели до сього, що Бухарін втратив у великій мірі свою популярність. Оба комісарі, Лярін і Бухарін, провідники опозиції, належать отже сьогодня до найбільше зненавиджених людей в Росії і то саме в кругах комуністичної партії і совітських урядовців. Ось так вдалося Ленінови зробити нешкідливими своїх двох найнебезпечнійших противників. Рівночасно розпочали прихильники Леніна енерґійну пропаґанду серед большевицьких провідників з метою переконати їх про необхідність нового економічного курсу. Вкінці, як відомо з преси, відбувся ще перед совітським конґресом партійний зїзд, на якому усталено становище комуністичних учасників конґресу, особливо на прилюдних засіданнях. Партійна конференція прийняла після дуже гострої дискусії постанову одобрюючу новий курс політики Леніна. Партійна дисципліна не дозволила опозиції на прилюдних засіданнях совітського конґресу висказати своєї дещо иншої гадки.

Так отже Ленін унешкідливив опозицію внутрі своєї партії. Як виходить одначе з повідомлень московської „Правди“ і инших большевицьких офіціозів, радикальні елементи комуністичної партії найшли иншу тактичну дорогу, щоби ударити на фальшивий по їх думці новий курс Леніна. Вони розпочали серед робітництва пропаґанду проти зради Леніна і його прихильників. Наслідки сеї пропаґанди на разі трудно ствердити, все таки належить припустити, що не остала вона без успіху. Як повідомляють люде, що недавно вернули з Москви, положення так загострилося, що можна вже говорити про крізу внутрі совітського правительства. Як сильні є обі групи і які вони мають шанси на побіду, годі покищо сказати. Се тим труднійше, коли зважити, що широкі кола населення, особливо хлібороби відносяться з симпатією до нової економічної політики совітської влади. Але можна зате вже з певністю ствердити, що навіть велика побіда опозиції могла би лише на короткий час здержати процес цілковитої ліквідації комунізму.

В. К.

Велика Україна.

Голод.

(Від нашого кореспондента.)

В Гуляйпольському повіті в с. Благовіщенці з голоду селянин задушив свою жінку та дочку. 12 північних волостей повіту зїдають останні сурогати. Майже всі коні вже зїджені. У повіті нараховується десятки тисяч хорих від голоду. Смертність зростає що дня. На ґрунті голоду збільшилися випадки божевілля та людожерства Всього на 10. лютого з загальної кількости населення 209.283 осіб голодує 173.611 осіб. Стан північних волостів повіту також погіршав.

Голод в Ново-московському повіті (Катеринославщина) набірає все ширших розмірів. За статистичними відомостями на повіті голодує 23 волости, 22 волости з великими трудн‍ощами може й дотягнуть до нового врожаю. У повіті взагалі голодує 89.000 душ, в тому числі 15.000 дітей.

У Зінковській волости купянського повіту селяне їдять хліб з глини та соломи. У багатьох місцях почався голодний тиф. У Волосько-Балаклеївській волости на тиф хоріє до 500 родин.

Ціла низка волостів Бирюковського району рахується голодними. Населення голодних місцевостей їсть макуху.

Голод у Верхнедніпровській волости збільшується.

Число голодних у Верхнедніпровському повіті зростає щоденно. У с. Лиховці зареєстровано 12 смертних випадків з голоду. До суроґатів, які замінюють хліб, прибавилися ще шкіра, яку їдять в сирому виді і в висушеному та перемолотому (Вісти ч. 42).

В с. Клерівки Дніпровського пов. голодує 220 дворів, які не мають ані фунта борошна. Населення їсть падло, котів, псів. Макуха є добірною їжою.

У Бердянському повіті Дмитровської волости (на Запоріжжю) голодує понад 3.500 осіб. Щоденна смертність досягає 3 відсотки. Головним чином вмірають переселенці, які втікли з більш голодних місцевостей. Лютує пошесть тифу.

В Ольгинській волости (Запоріжжя) голодує 200 осіб.

У Натальївській волості Запоріжського повіту голодує понад 3 тисячі осіб.

Є дані, що большевики навмисно не допомагають голодним, бо голод захопив якраз ті місцевости, які найбільш були ворожими до них, звідки ранійше большевики з великими трудно‍щами збирали продналог.

Повстанці на Поділлі.

На Поділлі ще й досі йде боротьба з повстанцями: так совітські ґазети подають, що цими днями були бої з повстанчим загоном Солтуса. По большевицьким відомостям Солтус перейшов до червоних і здав зброю. З иншими повстанцями ще не покінчено.

Нагороди орденом Червоного прапору.

„Вісти“ подають: За керування небезпечною для життя боротьбою проти Денікіна, Врангеля та Петлюри, а також підготовку ліквідації бандитизму на Україні бувших членів реввоєнради південного фронту: Раковського, Фрунзе та Гусіва

а також помічника ком. військами Зейдемана нагороджено орденом червоного прапору.

Червоний прапор для Київа.

„Ізвєстія“ доносять, що Київщина нагороджена совітами червоним прапором, за те, що дала 13 міл. пуд хліба, як продналогу.

Центральне бюро по обслуговаваню чужоземців.

Наркомзаксправ України рішив основати центральне бюро по обслугованню чужоземців в м. Харкові.

Зносення концентраційних таборів?

Для встановлення однотипности місць увязнення, як подають харківські ґазети, Раднарком постановив скасувати табори примусових робіт (концтабори). Після перегляду їх особливими комісіями по звільненню вязнів, ті з них, котрих комісія визнає неможливими звільнити, які уявляють з себе реальну загрозу для радянської влади, переводяться в будинки примусових робіт, причому час, що лишився для відбування кари, скоротили на одну третину.

Повстання от. Хмари.

„Волынское Слово“ (ч. 185) пише: „Від осіб, що вчора прибули до Рівного із Староконстантинського уїзду ми одержали вповні вірнодостойні звістки про діяльність повстанчої ґрупи от. Хмари.

Під кінець лютого і з початком марта повстанча ґрупа от. Хмари зайняла містечка: Остропіль, Стара Синява і Летичів. У всіх зайнятих місцях розстріляли повстанці поголовно усіх чекістів, партійних комуністів та всіх виднійших совітських урядовців. Перед виконанням екзекуції отаман Хмара скликав мітінґи, на яких обзнайомив людність з програмою повстанців, виступаючих під знаком У. Н. Р. в боротьбі з червоними повстанцями.

Як твердять біженці, рання весна в звязку із загальною ненавистю до совітського режіму, значно скріпить діяльність українських повстанців, що притаїлися в зимі наслідком великих снігів і сильних морозів“.

Підкарпатська Україна.

През. Масарик про Підкарпатську Україну.

Мадярський час. у Відні „Йофо“ містить розмову свойого співробітника з президентом Масариком про мадярське і російське питання та про справу Підкарпатської України.

„Нашим головним завданням — сказав президент Масарик — є піднести людність Підкарпатської України на висоту парляментарного режіму. Цій людности належить перш усього дати школи. Це дасть спромогу вирішити в принципі позитивно поставлене питання про автономію“.

Переговори в справі автономії.

„Прагер Тагбл.“ доносить, що провідників політичних партій Підкарпатської України запрошено до Праги для переговорів в справі автономії.

Учительський конґрес в Мукачеві.

Дня 14. лютого ц. р. відбувся в Мукачеві учительський конґрес, скликаний головно для затвердження досьогочасної управи учительського товариства. На конґрес віхалися українські учителі головно з мукачівського округа. З Мармарощини, Верховини і Ужгородської жупи явилося ледви кількох представників учительства.

Головою учительського товариства вибрано відомого москвофіла, мукачівського учителя Петригалу. На загал конґрес був доволі прикрим конспектом того, як москвофільська дурійка опанувала поважний процент учительства на Угорській Україні. Крім того виявилося, що мадярська „політура“ далеко іще не затерлася на багатьох учителях, яких виховувано в погорді для селян. На щастє загал учительства на Угорській Україні не солідаризується з теперішною управою Учительського Товариства.

Поїздка української трупи.

„Руський Театр“ в Ужгороді висилає кращих своїх представників на окружну поїздку по Прикарпаттю. В поїздці беруть між иншими участь пп. Дівничева, Цьоканова та тенор київських опер Сайко.

Конґрес комуністів.

Дня 19. лютого ц. р. відбувся в Ужгороді конґрес комуністів Підкарпатської України, на якому мало бути присутніх 123 представників. Вирішено обмежити видавничий рух. Українські члени партії жалувалися на брак рівноправности та на мадяризаційну систему партійної управи.

Курси для неграмотних.

Боротьба з неграмотністю на Підкарпатській Україні ширшає майже з дня на день. В лютім ц. р. працювало на Підкарпатській Україні 191 курсів для неграмотних з 6.608 учениками.

Чи українська мова вертає до своїх прав?

В наші руки попав такий документ:

Prezes Sądu apelacyjnego
we Lwowie

dnia 17 sierpnia 1920 Prez. 26.805 / 1 №/20

Ministerstwo Sprawiedliwości.
Warszawa, dnia 6. sierpnia 1920 r.
№ 25697/2122|20

Do Pana Prezesa Sądu apelac.
we Lwowie.

Doszło do wiadomości Ministerstwa Sprawiedliwości, iż w praktyce powstają wątpliwości co do tego, w jakim rozmiarze obecnie w postępowaniu sądowem może być używany język ruski. Ustęp 2 art. 9 dekretu z 8. lutego 1919 r. Dz. Upst. 200 bywa niekiedy tak pojmowany, jakoby odsyłał do przepisów, które w przyszłości dopiero mają być wydane. — Takie tłumaczenie byłoby już gramatycznie błędem. Powołany ustęp opiewa: „Odrębne przepisy określają, gdzie i w jakiej mierze dopuszczone jest używanie języka ruskiego i niemieckiego“. Użycie czasu teraźniejszego w słowie „określają“ (nie zaś „określą“) wskazuje wyraźnie, iż ustęp ten odwołuje się do przepisów w tym przedmiocie każdocześnie obowiązujących, czyli że utrzymuje stan prawny, jaki istniał do czasu pojawienia się dekretu, dopóki prawodawca polski nie wyda nowych postanowień w tym przedmiocie.

Ponieważ to dotychczas nie nastąpiło, przeto pozostaje na razie w mocy uprawnienie nadane językowi ruskiemu za czasów rządów austrjackich.

Proszę Pana Prezesa o podanie tego wyjaśnienia do wiadomości Panu Prokuratorowi przy Sądzie apelacyjnym oraz podwładnym sądom.

Minister sprawiedliwości
w z. *Dr. Morawski* mp.

Udzielam wszystkim Sądom do wiadomości i zastosowania się
Czerwiński mp.

— —

Prezydjum Sadu okr. karn. we Lwowie.
Praes. 358 / 17. I/22.

Wskutek reskryptu Pana Prezesa Sądu apelacyjnego z dnia 31/1 L. cz. D. VI. 33/1/22 przypominam Panu rozporządzenie ministr. sprawiedliwości z 6. sierpnia 1920 № 25697/20/2122 intynowanego reskryptem P. Prezesa Sądu apelacyjnego we Lwowie z 17. sierpnia 1920 Prez. 26805/1/21|20 wedle którego utrzymane zostały na razie w mocy uprawnienia nadane językowi ruskiemu za czasów rządów austryiackich.

Odpis tego rozporządzenia dołącza się.

Lwów dnia 4. lutego 1922.

Підпис нечиткий.

Мова фактів.

(Причинки до самоволі шкільних властей.)

II Самоволя шкільних властей.

Конскрипція. На уділюванні старостами, маґістратами, а також поодинокими конскрипційними комісарями донесення, що українське учительство відносно рубрики приналежности конскрипційних аркушів подавало конскрипційним комісарям зізнання або само вписувало: **Східна Галичина** або також лишало цю рубрику невиповненою, усі шкільні повітові Ради з припоручення Кураторії звільнили зі служби понад сотку українського учительства без жадного попереднього переведення дисциплінарного доходження і замкнули негайно усю платню, а соткам українського учительства загрожено викиненням зі служби. Роблено це з подиву гідною скорістю. Вже в перших днях жовтня позамикано деяким платню, а опісля почалося викидання зі шкільних мешкань і насилання на опорожнені в той спосіб посади польського учительства. На місце викиненої учительки Лащаківної в Корневі (Городенка) прийшла учителька-Полька Пашковска, на місце викиненого зі шкільного будинку учителя Швеця в Забірю (Рава) надали шкільні власти учительку-Польку Кохувну і тд. і тд. Кілько то моральних мук витерпіло українське учительство в наслідок безнастанної тяганини, погроз на замкнення платні і викинення зі шкільних мешкань? Шкільні власти знали про це, що своїм поступованням стоять в різкій суперечности з арт. IV. закону з дня 21. жовтня 1919 р., який постановляє, що зізнання починені на основі обовязку наложеного по думці арт. II., можуть бути уживані тільки до статистичних цілей і не можуть бути уділювані публичним властям, ані приватним особам в иншій цілі і що за стисле перестерігання цеї постанови відповідають особисто функціонарі, які беруть участь у дослідах. Знали шкільні власти і про § 7. розпорядку Ради Міністрів з дня 9. червня 1921 р., який постановляє, що зізнання, починені в часі спису, будуть уживані лише до статистичних цілей і не можуть бути уділювані публичним властям, ані приватним особам в иншій цїли, а з окрема не можуть бути основою виточування судових або адміністраційних доходжень. Знали також шкільні власти, а я окрема п. Собіньскі про обіжник Міністерства внутрішніх справ з дня 27. XI. 1921 р. ч Пр. 1327, який з огляду на арт. 7. розпорядку Ради міністрів з дня 9. VI. 1921 р. в справі переведення загального спису постановляє, що зізнання пороблені в часі спису не можуть становити матеріялу до жадних адміністраційних виступів. Коли инші власти почали доперва грозити своїм службовикам доходженнями, шкільні власти позбавили сотку українського учительства платні, служби і мешкання. Закони і розпорядки вищих властей інтерпретують вони на свій лад. Куратор п. Собіньскі, до котрого удавалося покривджене українське учительство, збував усіх кпинами і болючими докорами. В наслідок заходів Товариства В. П. У. у польського президента міністрів Поніковского появився його обіжник з дати 31. I. 1922 р. ч. 1220, який анулює конскрипційні репресії. Мимо цього частина українського учительства іще до нині без служби і платні.

(Продовження буде).

Преса.

Клопоти зі східними границями.

В „Ґазеті варшавскій“ з 8. ц. м. містить відомий Смоґожевскі статтю п. з. „Наші неполаґоджені справи“, яку в цілости присвячує справі оконечного витичення східних границь Польщі. Узалежнюючи вирішення тих границь від признання „de iure“ совітів і їх договорів, Смоґожевскі пише:

„Справу признання наших східних границь можемо, очевидно, трактувати на міжнародній арені лише рівнобіжно з двома иншими неполаґодженими справами: Вильна і **Східної Галичини**“.

Наводячи голос одної „важної особи“ про Вильно, яка повну злуку Вильна з Польщею уважає шкідливою для Польщі, бо ізза того збільшилася би ворожнеча Литви, наводить Смоґожевскі голоси двох „неприхильних Польщі“ часописів про виленську справу. Перший „Журналь д' Женев“ в статті Павла де Боше вказує, що Польща заґарбанням Вильна скривдила важко свою товаришку недолі Литву, яка без Вильна провадилаб сухітниче життя; через аспірації Вильна Польща зразила собі всі прибалтійські краї і остала сама між Німеччиною і Росією. Далі наводить знамениий голос російських монархістів в білгородськім „Новому Времені“: „З інфляцією паперових грошей, яка виносить нині 240 міліярдів марок польських, з безперервними міністеріяльними крізами, з причаєнчми під боком Німцями й ворожою Литвою і т. д. і т. д. — легкодушна Польща сама не знає, чи тішитися тому, що під її спонукою вибраний виленський сойм віддав її великодушно Виленщину, — чи плакати“.

Переходячи до справи **Східної Галичини**, Смоґожескі наводить статтю з париської ґазети „Трибуна жидівська“ (Tribune Juive), якої автором є С. Позенер, рівночасний співробітник „Последніх Новостей“, в якій він вказує на домагання східно-галицьких Жидів: Жиди Східної Галичини бажають користати з прав признаних їм в договорах Сан-Жермен, Нейіль, Тріянон, як усім національним меншостям. Домагаються національно-культурної автономії з усіми її правами і власної виборчої курії. Представляючи дійсне положення Жидів у Східній Галичині, Позенер пише:

„Східну Галичину заґарбали по розпаді Австрії Поляки, які переслідують Галичан і Жидів, кольонізують край польськими імігрантами і приготовлюють анексію тої країни тими самими методами, якими послугувалися на Гор. Шлеську і Виленщині.

Мимо поважних економічних користей, які слідували би з получення того краю з Польщею (? — Ред.), **східно-галицькі Жиди прихиляються радше до незалежности Східної Галичини**, бо домінуючу ролю грали би тоді Галичане, які устами своїх

правних заступників заявили вже свою готовість, признати Жидам всі національні права та запросити до управи пропорціонально до їх численности".

Відомий меморіял паризької „Ліги оборони прав людини" уважає Смогожевскі за доказ, що між Жидами і Петрушевичем наступило порозуміння. Стаття „Жидівської Трибуни" потверджує ті здогади — так кінчить Смогожевскі.

РІЖНІ ВІСТИ.

Новий польський кабінет.

Кабінетна кріза в Польщі закінчена. Поніковскі утворив „новий" кабінет, в якому остало усе по старому за виїмкою трьох тек, а саме: міністром внутрішних справ іменовано лодзького воєводу Камінського, міністром залізниць президента станиславівської дирекції залізниць Мариновского, міністром торговлі і промислу Осовского. Скірмунт, який зраджував охоту уступити, остав на місци. Сосньковскі обняв тільки керму міністерства війни до часу, поки сойм не ухвалить закону про вивінування польської армії.

Репатріяція полонених з Великої України.

Радіо з Харкова доносить:

Українська евакуаційна комісія зарядила реєстрацію бувших воєнних полонених австро-угорських військ, що находяться на В. Україні і на Кримі в цілі переведення репатріяції цих полонених.

Справа визнання Литви.

Ковенське „Ехо" пише: Події останніх часів і енергічна робота міністерства для закордонних справ на стільки поправили відношення Литви до західних держав, що є основи вижидати визнання Литви де юре ще до генуенської конференції.

Литва і польські меншости.

„Ехо" доносить, що литовський уряд підготовлює проєкт національної ради для литовських Поляків. На випадок відмови польських громадянських організацій вступи и до цієї ради, буде основане міністерство для польських справ.

Китайці проти большевиків.

З Пекіну доносять, що ген. Чжан-Цзин-Хо назначений командантом китайських військ, призначених для увільнення Монголії від большевиків.

Театральна справа.

(Дискусійна стаття).

Добре діло вчинив п. М. Возняк, написавши статтю „Зачарована національна справа".

Справа дійсно зачарована, а під оглядом національним преважна, тому думаю, що всестороння дискусія над порушеним предметом дуже на часі і дуже потрібна.

Не сумніваюся ані на хвилю, що „Громадський Вістник" не відмовиться уділити місця на дискусію про театральну справу.

Булоб пожаданим, щоби дискусія пішла приспішеним ходом, щоби її вислід був директивою для Загальних Зборів Товариства „Українська Бесіда" у Львові, які відбудуться з кінцем марта ц. р., а на яких згідно з бажанням добр. М. Возняка справа театру буде предметом нарад і засадничого вирішення.

П. М. Возняк обговорює дві справи, які вправді є у звязи з собою, та всеж таки є ріжні, а то справу реорганізації самої театральної інституції і справу теперішнього мистецького і адміністраційного проводу.

На мою гадку лише справа засадничої реорганізації надається до дискусії, бо коли її як слід полагодиться, то аж тоді друга, а саме усунення мистецьких чи адміністраційних хиб прийде на свою чергу.

Недоцільна, анахронічна, дотеперішня організація спричинює ті найріжнороднійші хиби і недостачі, тому, по мойому, треба наперед усунути причину, а наслідок сам уступить. Як довголітний член Товариства „Українська Бесіда" у Львові, а в останніх роках виділовий і голова Товариства, мав я нагоду приглянутися справі близче. На підставі власної обсервації і ріжних переживань, часом дуже невідрадних, прийшов я до переконання, що лучба долі клюбового товариства і національного театру є шкідлива і для одного і для другого.

Цю гадку заступав я — вправді зовсім відокремлений — в попереднім Виділі, заступаю її і дальше в теперішнім. Кермуючись як раз нею, довів я, що Виділ скликав у лютім м. р. театральну анкету, яка дала почин театральному Комітетови.

Невідрадні відносини не позволили Комітетови розвинути інтензивної діяльности в напрямі перебудови нашого театру; вважаю одначе, що сей театральний Комітет при своїм дотеперішним складі і по евентуальнім доповненню є до сього одиноко покликаним і справу сю повинен довести до бажаного кінця. П. М. Возняк пропонує між иншим, щоби „Українська Бесіда" передала театр „Українському Ювілейному Театрови".

Признаюся, що невідомі мені завдання і цілі тої інституції, всеж таки сам факт, що то товариство від 1914 р. не проявило ніякої живучости, не промовляє за ним.

Зрештою булоб краще, щоби повстав новий інститут з окремими, спеціяльними завданиями і цілями, бо на мою гадку лекше і докладнійше створити щось нового, як перебудовувати старе. Новий будинок все буде гарнійший, більш стилевий і вигіднійший, як перебудова старого.

Новий інститут, якому „Українська Бесіда" малаб передати театральну справу з цілим набутим досі театральним майном, можна би зорганізувати в рамах кооперативного закону.

Зваживши одначе, що такий інститут мав би спеціяльну мету, мусів би мати і зовсім спеціяльну, виїмкову організацію, яка — добором осіб, котрі входилиб в заряд на підставі свойого знання і фахової діяльности, а не на підставі довільного, дуже часто припадкового вибору — давала би забезпеку відповідного, доцільного поведення справи, а з другого боку будила безсумнівне довіря цілої суспільности. От і видається мені, що поза установами, передбадженими законом, мусів би сей інститут мати рід кураторії, яка складалась би з відпоручників наших центральних організацій культурних і економічних, як нпр. Товариства ім. Шевченка, „Просвіти", Українського Товариства Педагогічного, „Української Бесіди", фінансових інституцій то що.

Очевидно, що ся Кураторія у справах засадничих і принціпіяльного напряму мусілаб бути верховною владою і мати у тих справах право остаточного рішення.

Розуміється, се лиш начерк організації, який вимагав би подрібного опрацьовання і обговорення. На тім міг би я покінчити. Коли я одначе при слові, то мушу порушити ще й другу справу, яка тісно звязана з театральним проблємом, а саме справу будови театру у Львові.

Не потребую переконувати, як дуже важна і пильна ся справа, чого найкращим доказом жертви, які на сю ціль в передвоєнних часах обильно плили з цілого краю.

Організація тих жертв — коли ходить о Львів — була дуже удачна і доцільна, тому не знаю, чому її припинено, чим виряджено справі необчислимі шкоди.

На мою гадку сю справу належалоб передати тому новому інститутови, що мав би повстати, який розпочате комітетом будови театру діло далі попровадив би і то в приспішенім ході.

На закінчення застерігаюся, що кинені мною гадки і проєкти, які стійність приготований я оборонят річевими аргументами, висказую не як голова Товариства „Українська Бесіда", а як громадянин, котрому добро українського театру лежить вельми на серци, а котрий є переконаний, що тими гадками проєктами не виряжує Товариству „Українська Бесіда" ніякої моральної, матеріяльної кривди чи шкоди.

Д-р Юлій Савчак.

ТЕЛЄГРАМИ.

Голод і заворушення в Харкові.

Гельсінгфорс. (ПАТ.) По донесенням з Петрограду, в Харкові вибухли поважні голодові заворушення.

Конференція малої антанти.

Відень. (ПАТ.) „Н. фр. Пр." доносить із Білгороду: На першому засіданні конференції предсідатель представив присутним отсі точки яко основу білгородських нарад, а саме союзні держави стоять на становищі, що мирові договори муситься вдержати і додержати. Економічне і фінансове злинення союзних держав мусить узяти чинну участь у відбудові Европи, союз чотирох держав займе в Генуї в справі визнання совітської Росії вижидаюче становище.

Політична кріза в Англії.

Відень (ПАТ.) „Н. Фр. Прессе" доносить з Льондону: Поважна політична кріза, яку вдалося полагодити завдяки впливови уніоністичних провідників, загострилася наслідком останніх подій, а головно наслідком відмови Америки взяти участь у генуенській конференції і наслідком уступлення державного секретаря для Індій, Монтеґю.

Держ. підсекретар для індійських справ.

Льондон (ПАТ.) Як доносить „Дейли Мейл" державним підсекретарем для індійських справ іменовано лорда Дерби.

Уступлення віцекороля Індій.

Льондон (ПАТ.) По донесенням „Пел Мел енд Глоб" віцекороль Індій Реді уступить у найкоротшому часі. Димісія ця буде полагоджена щойно після відїзду кн. Валії з Індій.

Представники Ірляндії на Генуеську Конференцію.

Рим (ПАТ.) Представники Ірляндії візьмуть участь в Генуенській конференції разом з представниками домініїв.

Положення в Ірляндії.

Ліфилд. (ПАТ.) Положення в Ірляндії представляється по останнім вістям досить корисно. Републиканська опозиція готова понехати політику насильств на випадок гарантії щодо декотрих політичних прав, льояльного переведення виборів, понехання акції проти републиканців зі сторони провізоричного правительства і деяких застережень щодо ірляндської армії. Де Валера поводиться тепер вижидаючо, мабуть до часу виборів, котрі оконечно рішать про справжню волю і поставу ірляндського народу. Загально в Англії думають, що ірляндська опозиція на випадок невдачі заховають собі дорогу до відвороту і не схочуть зірвати оконечно з теперішнім правительством.

Ліфилд (ПАТ.) Льондонські наради дали досі вдоволяючі вислїди. Не виключена повна й оконечна полагода граничних трудностів обох частин Ірляндії.

Кроваві заворушення в Півд. Африці

Париж (ПАТ.) В области трансвальських копалень прийшло знову до кровавих сутичок між страйкуючими білими і тубольцями.

Йоганесбурґ (ПАТ.) Сьогодні рано вибухли тут знову заворушення. Так по стороні страйкуючих як і поліції були вбиті й ранені. Страйкарі окружили копальню „Керакпан". Сімох нестрайкуючих робітників, що стерегли копальню і директора цієї копальні вбито.

Гановер (ПАТ.) Положення в південній Африці стається все поважнійше. Страйк гірників у Капштаді поширився на инші категорії робітників. Грозить ґенеральний страйк. Агітація починає поширюватися на Наталь і Преторію. В Преторії і Капляндї проголошено стан облоги.

Конференція в східній справі.

Рим. (ПАТ.) Реченець конференції між Поанкаре, Керзоном і Шануером в справі східного питання установлено на день 22. ц. м.

Арештовання індійського провідника.

Льондон (ПАТ.) Урядово потверджують вістку про арештування Гандія. Підчас арештування порядку не було нарушено.

НОВИНКИ.

— **За службу в українській армії.** Військовий суд у Львові засудив дня 8. марта вахмайстра уланів Цінса на кару смерти м. и. за те, що в марті 1919. р. перейшов від Поляків на українську сторону і служив в українській армії. В наслідок амнестії кару смерти замінено йому на 10 літ вязниці.

— **За б. п. Івана Кивелюка** відбулося в його родиннім місті, Скалаті, дня 11. ц. м. заупокійне богослужечня відправлене о. Юліяном Левицьким, місцевим парохом, при участи місцевих громадян.

— **З театру.** Завтра, вівторок, дня 14. марта с. р. святочна вистава „Хата за селом" з приводу ювілею 25 літної сценічної праці артиста Івана Рубчака.

— **„Тягнуть" данину.** Дня 17. лютого арештовано в Перятині п. Радехів б. старшину УГА. Остапа Павлюка за те, що він відмовився дати данину, бо не мав з чого заплатити. Арештованого закували жандарми в ланцюхи, які знято аж під Радеховом. Дня 25. лютого, по переслуханню 13-ох свідків, Павлюка випущено. (Вп.).

— **Рівноуправнені.** По львівських середних школах відбуваються тепер практичні лекції, на які приходять комісії, зложені нераз з кільканайцяти людей. Підчас кождої такої лекції слідує конференція, замітна тим, що в українській школі ні пан візитатор, ні радник, ні панове професори не відізвалися доси ні словом по українськи. Конференція йде виключно в польській мові. Дивуватися треба, що наші учителі не здобудуться на цивільну відвагу, постояти за свою національну гідність. Самі Поляки дивуються.

ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСТНИК.

Зіпсута справа.

Про фінансові операції польського міністра скарбу Міхальского висловив орган польського сторонництва людового „Kurjer Lwowski“ (ч. 50) такий погляд:

„Теперішня девалюація польської марки впливає в спосіб незвичайно охолоджуючий симпатії для п. Міхальского із сторони широких кругів інтеліґенції і міщанства. Широкому загалови стає що раз яснійшим, що думки повні критицизму, висувані в відношенню до міністра скарбу з боку людовців, були зовсім оправдані. Недостача пляну, коротк і, обчислені на внішний ефект посунення вже перестають ділати і знову вертаємо до русла хронічної фінансової кризи без надії на скору і успішну поправу. Справу основно зіпсовано (do gruntu zepsuto). Цего рода середники як данина, виконані при великім накладі праці, а передусім при зужиттю великої скількости психічної енергії, впоювали в суспільність пересвідчення про вагу посвяти, яку вона мала би складати, платячи данину. Нині можемо сказати, що фальшовано і укривано правду перед очима суспільности, бо данина не є тим зусиллям, на яке повиннося здобути для ратовання фінансового положення“.

Так пише офіціяльний орган найбільшого польського сторонництва.

Наш килимкарський промисл.

До великої війни загально знані були вироби килимкарської школи в Глинянах. Школа проваджена нашими людьми виконувала килими на народних мотивах. Тепер та школа для нас не істнує; нові господарі завели там „zakopiański“ стиль. За се п. Михайло Хамула вспів згуртувати доокола себе вишколені сили і отворив власну витвірню килимів. Взірцево і гиґієнічно уладжена сала о розмірах 30 м × 7 × 3 містить 30 варстатів ткальних. Затруднює понад 60 своїх людей і дає їм добрий заробок. Виконує килими на галицьких мотивах. Варто би заанґажувати когось з артистів Придніпрянців, які внесли би мотиви з великої України. Таж орнаментика Полтавщини така інтересна Заведення має збут в більшій части за границею так, як мало хто у нас знає що воно істнує. Килими ті будуть також виставлені і на теперішній пражській ярмарці. Цікаво як ті вироби нашого промислу подобаються иншим Славянам тай яке місце займуть між їх подібними виробами.

Blue boy.

Чехословацька загранична торговля.

Чеський статистичний уряд оголосив недавно статистику чехословацької загранично торговлі за рр. 1920 і 1921. Активність чехословацької торговлі в 1920 р. виносить цифру 4.180.002.801 чеських корон, а іменно: імпорт 23.384 міліони, експорт 27,569 міліонів чеських корон. Важне місце в імпорті займає зерно, мука, горох, фасоля, риж, бавовна, вино, залізо. В експорті одно з перших місць займав цукор (3 і пів міліярда чес. корон), харчеві продукти, дерево, вуголь, бавовняні товари, скло і залізні товари. Торговельний білянс за 1921 р. скінчився також гарним активом. В 1921 р. зменшився імпорт зерна, муки і взагалі споживчих продуктів.

Совітські гроші.

Офіціяльний курс золотого рубля означено на 200.000 соб. рублів. На чорній біржі за золотий рубель платиться 600.000 сов. рублів. — На константинопільській біржі замітний в останнім часі катастрофальний спадок совітських гроший. Совітський міліон з 6 лір упав до 125 піястрів. Рівночасно проявився попит за донськими і кримськими грошами, що піднеслись до 7 лір за міліон. В Батумі за одну турецьку ліру платять 1 міліон совітських рублів.

Совітські ціни.

В останнім часі плачено в Москві за: плуг 3 міліони сов. рублів, борону 2 і пів міліона, граблі 200.000, мішок 120.000, жито 935.000 пуд, оливу до машин 1 міліон пуд, за одного коня 20 міліонів, за нафту 610.000 пуд.

Управа московського кустарного промислу установила для своїх виробів такі ціни в золотій валюті: блюзка 2 рб. 30 коп., панчохи 3 р. 70 к., скарпитки 2 р. 34 к., щітка 30 к., портфель 1 р. 50 к., валіза 2 р. 34 к., канцелярійний стіл 6 р. 50 к., ліжко 7 р., наперсток 13 к., горнятко 4 к., ручка 1 к., лінійка 4.

— **Зловили птаха.** В Щаковій арештовано гершта банди, яка недавно відібрала тамошному касієрови 16 міліонів марок. Гершт зветься Хронь а „засипався“ через свою коханку, жінку урядника з Бендзіна, який доніс поліції про зносини своєї жінки з підозрілою людиною.

— **Напад на млин.** Дня 7. лютого напали бандити на млин Ашкеназого в Лівчі, чесанівського повіту, звязали цілу родину млинаря дротами, ограбували та взявши з собою наймита Чорнія, втікли. Всі думали, що наймит є спільником бандитів; щойно 27. лютого знайдено в полі трупа Чорнія, звязаного дротом і з глибокою раною в голові. По бандитах слід загинув.

— **Новомодні „кондуктори“.** В останнім часі вибрали собі кишеневі злодії поїзди за місце своїх операцій і обкрадають подорожних головно на шляхах Львів—Стрий, Краків — Львів, Озірна — Плугів, Львів- Перемишль -Львів - Дубно. — Тому осторожно з тими „кондукторами“.

— **Рівні права.** Лист, наданий в Надвірній 25. січня до І. Носика у Львові при вул. Стрийській, дійшов до рук адресата щойно 7. марта з дopискою: „Ucz się pisać po polsku! (Вп.)

— **Австрійський конзулят у Львові** примістився при ул. Баторія 14. в готелі „Австрія“. Урядує між 10. — 1. год.

— **Польський Ландрі.** Осібняк, вигублюючий ряд коханок, про якого ми вже доносили, називається Степан Пасьнік, робітник з Варшави. Він признався до всіх злочинів, яких доконав в останньому часі в околицях Варшави, та числа їх, як сам признається, не може напевно подати. Цей збочений сексуально злочинець знасилував свої коханки і зараз потім вбивав їх, дусив, або різав бритвою. М. и. зградив зі світа якусь Марію Мороз, яку спровадив собі аж з Гусятина. Злочинець одинокий в свойому роді.

— **Один з кращих.** У вересні ц. р. вкрав Франц Кайзер з Фальгенберґу коло Перемишля у власної мами 200 долярів і втік до села Слупці. Там „звів бій“ з поліцією, в якім одного убив, а двох поліцаїв тяжко ранив, і втік назад до дому, де умовився з рідним братом і Яном Корсажем, ограбити багатого „Американина“ жида Полянда. Того злочину вони доконали в ночі 12. січня ц. р. тим робом, що повбивали Полянда і його дочку, взяли гроші і спалили дім. Двох перших арештовано, а Франц утік на Гор. Шлеск.

— **Ксьондз шовініст.** В селі Бахірі, п. Перемишль, умерла дівчина Полька. Та що її батько Українець, то й на похорон запросив крім польського ксьондза також українського душпастиря. Тоді ксьондз почав лаяти українського священика і не впустив його до костела. Священик помолився під голим небом і вернув до дому, не йшовши на цвинтар, бо не хотів робити соблазни.

— **Оркан в Англії і Франції.** Англію і Францію навістила страшна буря з вітрами. Величезні матеріяльні втрати, комунікація з континентом перервана. І в цілій Франції шаліли 9. марта вихрові вітри, спричинюючи головно в північній части ні краю необчислимі шкоди. В однім місті вітер повалив 20 м. високу вежу. Жертвою бурі впало багато людей, затонуло кілька кораблів.

Наклад париських газет. Загальний наклад париських газет досягає в останнім часі пяти міліонів примірників в день.

— **Безпечно сховали.** У Варшаві обікрали незнані доси злодії всі приватні скритки в „Банку Земяньскім“. Пошкодовані обчисляють шкоди на сотки міліонів.

— **Злодійський куфер.** До лат. пароха Павловского, в Новоселицях п. Переворск, зголосилося двох прилично одітих панків з проханням, передержати до слідуючого дня їх куфер. Парох згодився а „панове“ занесли куфер до кухні і відійшли. По хвилі увійшла до хати поліція, якій видалися ті панове підозрілими, та отворила силою куфер, з якого, на диво гостинному господареви, вискочив бандит, який мав ночию отворити своїм товаришам двері.

— **Убиття польського жовніра.** На чехословацькій границі в Уйгалах п. Живєц застрілив хтось польського стійкового Гловіцкого. Підозрівають, що це зробили пачкарі.

— **Сам убив батька.** Перед львівським трибуналом присяжних суддів відбулася розправа проти 16-літного Петра Турчина з Вязової, який в лютім 1919 р. вбив вистрілом з кріса свого рідного батька. Цей вирідний син, який від 11 року життя почав жити по парубочому, не міг стерпіти, щоби батько міг йому приказувати. Неповнолітного виродка засуджено на 6 літ тяжкої вязниці.

— **Екс-цісар Карло Габсбурґ в нужді.** Париський „Матен“ містить відозву Юлія Завервайна, яка апелює до Союзних Держав Антанти і сукцесійних держав по Австрії, зайнятися долею ексцісаря та його 8-ма дітьми. Він порівнує незавидну долю Габсбурґа з положенням цісаря Вільгельма II. і Фердинанда болгарського, які живуть собі роскішно. Коли держави не поможуть Карлови, то він буде примушений жебрати помочі в Америці. Обовязок заопікуватися родиною Карла спадає на сукцесійні держави, які забрали приватне майно Габсбурґів, вартости 100 міл. зол. корон.— На просьбу Карла о перенесення його з острова Мадейра, дозволила йому Англія, перейти на остров Вайт, куди він і переноситься. Це острівець на полудне від Англії, з лагідним кліматом. Там жила свого часу королева Вікторія.

— **Населення Югославії.** З Білгороду доносять, що офіціяльні результати переписи населення Югославії означаються цифрою 11,729.915 людей.

— **Кінь вилічив німоту.** Один парубок на Поморю був 1914. р. ранений в голову і від тоді втратив мову. Цього року він несподівано її відзискав а то тим робом: Будучи занятим в конюшні, він зблизився надто до злосливого коня; кінь вкусив його сильно в плечі, а папарубок з перестраху закричав і в кілька мінут запримітив на свою втіху, що він знову говорить.

— **„Помяник“.** Комітет опіки над українськими інвалідами видав і розіслав усім греко українським парохіяльним урядам гарно виконаний (з ґрафічною заставкою Павла Ковжуна) „Помяник“, в якому під словами: „Помяни Господи души рабів Твоїх Стрільців і козаків за Україну голови Свої поклавших“ просить вписати вікопамятні імена Героїв даної громади, що життя Своє за волю України поклали, та споминати їх на літургії Преждеосвящених Дарів. При цьому комітет просить зарядити підчас відправи збірку на українських інвалідів, що для тієїж великої справи віддали своє здоровля. Належитість за „Помяник“ в квоті 100 мк. та жертви треба слати до тов. „Дністер“ Львів, ул. Руська ч. 20. на книжочку ч. 13340.

ЖЕРТВИ

Пресовий фонд.

На пресовий фонд української незалежної преси зложили в марках: о. Онуфрій Чубатий Станиславчик 150, о. Нестор Рудницький Яблінка 1.000, Микола Луцький Горожанна мала 300. кличе: Миколу Гуменного, суддю Щирець, Осипа Тимчишина, Михайла Мариняка, Олексу Чорнія з Горожанни великої. Др Степан Біляк, Львів 1.000. кличе: Ярослава і Евгена Ляховичів, Дунів. Евстах Ігнат, Львів 2000. кличе: Якова Думина Літиня, о. Йосифа Чеховича, Річиця, Івана Тогана, Нове Село, Григорія Данилика, Звенигород. о. Пшепюрський, Белзець 250. Д-р Іван Кміцикевич, Львів 2.000. Михайло Русин, Львів 3000. кличе: Юліяна Русина, Болехів, о. Александра Русина, декана в Коломиї. Стефан Ґалан, Львів, 5.000. кличе: д-ра Вол. Ґалана Прага, Влодзя Ґалана Ню-Йорк. Секція С. У. С. Рогатин 1.000, кличе: д-ра С. Гладкого, о. Теод. Кудрика і дир. Ореста Козловського. о. Біляк, Соколівка к. Ожидова 500. Елена Літинська, Львів 250, Евген Літинський, Львів 500, Степан Черний, Сілець Беньків 400, о. Альойз. Олесницький, Чортковець 1.000, о. Кл. Соневицький, Гадноківці 400. Лев Гаврилюк, Надвірна 500. Д-р Ст. Бохенський, Збараж 2.000.

Видає і за редакцію відповідає Олекса Кузьма

З друкарні Спілки „Діло“.